

Handboek lastige vragen

Hoe ga je als gemeente om met
lastige vragen rondom de
energietransitie?

Over het handboek lastige vragen

Dit handboek is bedoeld om gemeenten handvatten te bieden bij het beantwoorden van lastige vragen. **Stuur dit handboek niet naar bewoners.**

Inhoudsopgave

1. Zondag met Lubach, feiten en fabels samengevat
2. Meer informatie rondom Zondag met Lubach
 - Isoleren is altijd een goed idee STAP 1
 - Verduurzamen is wel rendabel
 - Alternatieven voor het aardgas leveren wel klimaatwinst op
 - Elk land heeft zijn eigen route
 - Het tempo moet omhoog en experimenteren helpt hierbij
3. De 5 meest gestelde vragen over aardgasvrij
 - Waarom gaan wij van het aardgas af en leggen ze in België en Duitsland juist aardgasnetten aan?
 - Waarom zouden we nu wat doen als we straks waterstof hebben? De leidingen liggen er al!
 - Nederland draagt slechts bij aan 0,00007% van de uitstoot. Waarom moeten wij het beste jongetje van de klas zijn?
 - Wie gaat dat betalen?
 - Zonnepanelen en windmolens kosten toch meer energie om te maken dan dat ze opleveren?

Zondag met Lubach, feiten en fabels samengevat

Een samenvatting van de feiten en fabels in de uitzending van [Zondag met Lubach](#) van 8 november 2020 rondom de energietransitie.

Wat klopt er wel:

- Ja, isoleren is vaak de beste eerste stap (stap 1 in ons [stappenplan](#))
- Ja, door eerst de woningen met 'slechte' energielabels te isoleren is snelle winst te behalen. Het is verstandig om te blijven evalueren of geld en energie goed verdeeld wordt voor een zo effectief mogelijk klimaatbeleid.
- Ja, duurzaam verwarmen (stap 4 in ons [stappenplan](#)) brengt nog heel wat uitdagingen met zich mee. Proeftuinen zijn een belangrijke manier om te leren (en tijdens leren worden ook wel eens fouten gemaakt).
- Ja, Duitsland ziet aardgasnetten als tussenstap en wil net als Nederland in 2050 aardgasvrij zijn.

Waar misten wij wat nuancering:

- Isoleren en andere duurzame maatregelen zijn vaak wel rendabel, PBL deed onderzoek naar energieneutrale woningen. Een woning hoeft niet energieneutraal te zijn om duurzaam en/of aardgasvrij te zijn. Energieneutraal ≠ Aardgasvrij.
- Warmtepompen leveren wel degelijk klimaatwinst op. Zelfs als ze draaien op elektriciteit opgewekt met gascentrales, omdat ze meer dan 4 keer efficiënter zijn dan een cv-ketel (lees: een SCOP van 4 of hoger).
- Bestaande warmtenetten draaien vaak (nog) op aardgas, desondanks kunnen warmtenetten in de toekomst wel degelijk bijdragen aan CO2-besparing met bronnen als aardwarmte, aquathermie, restwarmte en door warmtekrachtkoppeling zelfs ook bij biomassacentrales.

Meer informatie rond Zondag met Lubach (1)

Op 8 november 2020 besteedde Arjen Lubach aandacht aan de energietransitie in [Zondag met Lubach](#) (ZML). Daarbij riep hij op dat we heel Nederland moeten gaan isoleren. Een goede oproep en eerste stap op weg naar een duurzame gebouwde omgeving. Wij adviseren bewoners ook altijd om als eerste met isoleren aan de slag te gaan. De uitzending bevatte helaas ook een aantal belangrijke misvattingen over de warmtetransitie waarbij we graag nuance aanbrengen.

Zoals Lubach laat zien, staan we met de energietransitie voor een flinke uitdaging: in 2050 moeten we meer dan 7 miljoen huizen CO2 neutraal verwarmen en van duurzame elektriciteit voorzien. Om dit voor elkaar te krijgen, moeten we aan de slag met verschillende maatregelen. Het is dus niet een kwestie van alleen isoleren of het plaatsen van een kerncentrale en een paar windmolens zoals het advies luidt in de ZML uitzending, maar én het isoleren van woningen én het uitrollen van alternatieven voor aardgas én het opwekken van duurzame elektriciteit. Dus niet OF/OF, maar EN-EN.

Isoleren is altijd een goed idee en STAP 1

Eerst isoleren is altijd een goed idee en is dan ook stap 1 in ons stappenplan (stap 1 - isoleren, stap 2 - ventileren, stap 3 - zonne-energie en stap 4 - duurzaam verwarmen) naar een duurzame woning. Als we starten met de slechtst geïsoleerde woningen heeft dit het grootste effect qua (CO₂)besparing, maar we moeten niet vergeten dat bijna elke woning in Nederland beter geïsoleerd kan worden. In de aflevering van ZML wordt er gesuggereerd dat de overheid alleen inzet op het verbeteren van reeds goed geïsoleerde woningen. Dit is onjuist. Er is veel aandacht voor alle type woningen. Er zijn landelijke subsidies en beleid voor verschillende woningen, doelgroepen en maatregelen; de landelijke SEEH subsidie van RVO is hier een mooi voorbeeld van.

Meer informatie rond Zondag met Lubach (2)

Verduurzamen is wel rendabel

Het treffen van verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie, is in de meeste gevallen rendabel. Dit in tegenstelling tot wat er wordt beweerd door ZML, waarbij er verwezen wordt naar een door experts veel bekritiseerd [rapport van Planbureau voor de Leefomgeving \(PBL\)](#). Luister voor meer informatie bijv. naar [deze podcast van Studio Energie](#). Uit het betreffende PBL onderzoek kan alleen geconcludeerd worden dat het energieneutraal maken van alle woningen met een individuele warmtepomp niet rendabel is. Energieneutraliteit betekent dat de gebouwgebonden energie, benodigd voor verlichting, verwarming, ventilatie en koelen, ter plekke duurzaam wordt opgewekt. Maar zover hoeven we niet te gaan: energieneutraliteit is namelijk niet het streven van het Kabinet en is geen voorwaarde uit het Klimaatakkoord. Ingrepen tot een energieneutrale woning gaan verder en zijn vaak ook erg kostbaar.

De specifieke conclusie van het PBL over het energieneutraal maken van een woning met een warmtepomp is door ZML ingezet om te stellen dat het aardgasvrij maken van woningen in het algemeen niet rendabel is. Dit laatste is niet te concluderen uit het originele rapport van PBL en deze redentatie is dan ook te kort door de bocht. Daarnaast is een belangrijk punt van kritiek op het PBL dat het puur naar de financiële voordelen kijkt van energiezuinig verbouwen. Bij het overstappen van een oude golf naar een nieuwe Tesla kijk je ook niet naar terugverdiendtijd op de lagere bijtelling.

Meer informatie rond Zondag met Lubach (3)

Alternatieven voor het aardgas leveren wel klimaatwinst op

Parallel aan beter isoleren, moeten we op zoek naar duurzame bronnen ter vervanging van aardgas. Lubach suggereert dat het ontkoppelen van gas in de woning leidt tot óf het aansluiten op warmtenetten óf tot de keuze voor een warmtepomp. De warmtenetten draaien op aardgas of biomassa en de warmtepompen indirect op aardgas. Ze zouden daarom geen verbetering voor het klimaat opleveren. Dit is een versimpeling van de werkelijkheid en het laatste deel van die bewering is zelfs onjuist.

Ten eerste zijn er al verschillende alternatieve bronnen voor aardgas beschikbaar. Warmtenetten kunnen goed voorzien worden door duurzame bronnen als aardwarmte en aquathermie. Ook geldt dat warmtenetten die op restwarmte draaien van industrie en elektriciteitscentrales (warmtekrachtkoppeling) veel minder CO₂ intensief zijn dan het individueel stoken van woningen op aardgas. Lubach komt met een rapport dat laat zien dat biomassa meer CO₂ uitstoot dan aardgas. Dit klopt, maar alleen als je een biomassaketel enkel inzet voor verwarmen. Als je warmtekrachtkoppeling toepast bij een elektriciteitscentrale (die bijv. draait op biomassa), waarbij je de restwarmte benut voor het verwarmen van woningen via een warmtenet, dan kan je in het totaalplaatje wel degelijk CO₂ besparen. Zonder warmtekrachtkoppeling zou deze restwarmte verloren gaan (via koelwater of via de uitlaatgassen van de energiecentrale).

Ten tweede, bespaart een warmtepomp ook nu al veel CO₂. Wat Lubach vergeet is dat een warmtepomp 4-6 keer efficiënter warmte produceert dan een cv-ketel. Dus ook als de elektriciteit waarop de warmtepomp draait geproduceerd is met aardgas, zoals in Nederland nog veel gebeurt, is er klimaatwinst. Deze winst wordt alleen maar groter als we meer duurzame elektriciteit gaan produceren. Zie hiervoor ook de uitgebreide uitleg op [MilieuCentraal](#) of lees de blog [Wattisduurzaam](#).

Meer informatie rond Zondag met Lubach (4)

Elk land heeft zijn eigen route

Ook wordt in ZML gesuggereerd dat de aardgasvrij aanpak niet effectief is, omdat onze buurlanden een andere aanpak hebben gekozen. Nederland en Duitsland zijn niet hetzelfde, onze startpositie is totaal anders en we hebben dan ook een andere route nodig om te verduurzamen. Omdat er in Duitsland nu nog veel met vervuilende oliegestookte ketels verwarmt wordt en omdat er meer kolencentrales dan gascentrales staan kunnen de Duitsers als tussenstap CO2 besparen door op aardgas over te gaan. Een tussenstap waar ook in Duitsland trouwens veel kritiek op is. Zoals ook vermeld wordt in het [NOS artikel waar in de uitzending naar wordt verwezen](#). Want uiteindelijk zal Duitsland ook van het aardgas af moeten als het land in 2050 CO2 neutraal wil zijn. Kortom, zij zijn daarmee nog verder van het einddoel (klimaatneutraal in 2050) dan wij. [Bekijk voor meer uitleg over Duitsland en België onze video](#).

Het tempo moet omhoog en experimenteren helpt hierbij

Tenslotte heeft Lubach ook kritiek op het feit dat het tempo van het gas af gaan te laag ligt. Er zouden vorig jaar maar 86 woningen in Nederland van het aardgas zijn gegaan. Dit is onjuist, het NOS artikel dat als bron diende voor dit item sprak over 86 woningen in de proeftuin van Purmerend. Er gaan nu al veel meer woningen per jaar van het aardgas af. Maar het tempo moet zeker nog flink omhoog. Daar zijn proeftuinwijken juist essentieel voor. Namelijk om expertise op te bouwen met alternatieve vormen van verwarming en om de energietransitie stapsgewijs vorm te kunnen geven en draagvlak te behouden. Zodat we in 2050 echt kunnen spreken van een duurzame en aardgasvrije gebouwde omgeving.

De 5 meest gestelde vragen over aardgasvrij

Hieronder lichten wij in 5 korte video's de meest gestelde vragen over aardgasvrij toe. De video's zijn bedoeld als ondersteuning bij het beantwoorden van lastige vragen. Deel de video dus niet met bewoners.

1. Waarom gaan wij van het aardgas af en leggen ze in België en Duitsland juist aardgasnetten aan? [Bekijk video](#)
2. Waarom zouden we nu wat doen als we straks waterstof hebben? De leidingen liggen er al! [Bekijk video](#)
3. Nederland draagt slechts bij aan 0,00007% van de uitstoot. Waarom moeten wij het beste jongetje van de klas zijn? [Bekijk video](#)
4. Wie gaat dat betalen? [Bekijk video](#)
5. Zonnepanelen en windmolens kosten toch meer energie om te maken dan dat ze opleveren? [Bekijk video](#)

Op 19 november organiseren wij een webinar waar deze en andere lastige vragen beantwoord worden. Na afloop zullen wij ook de bronnen en teksten die in deze video's worden genoemd delen in dit handboek.

Aanmelden webinar 'lastige vragen over de energietransitie'